

3. Пузирьов М.С. Диференціація та індивідуалізація виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Пузирьов Михайло Сергійович. – К., 2012. – 252 с.
4. Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів / за заг. ред. докт. філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. – Х. : ВД «ШКОЛА», 2007. – 832 с.
5. Новий тлумачний словник української мови: в 3 т., 200 000 слів. Видання друге, виправлене [уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко]. – К. : Аконіт, 2007. – Т. 2. – 928 с.
6. Андреев А.В. Критерии, показатели и условия эффективности применения санкций / А.В. Андреев // Проблемы совершенствования исполнения уголовных наказаний : материалы Всесоюз. науч.-практ. конф. (5-6 окт. 1982 г.). – Рязань : РВШ МВД СССР, 1983. – С. 168-171.
7. Игнатьев А.А. Уголовно-исполнительное право : учебник / Игнатьев А.А. – М. : Новый Юрист, 1997. – 304 с.

НОВИКОВ О. В.,
аспірант кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 343.9

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У статті досліджується досвід Сполучених Штатів Америки, Великої Британії та Російської Федерації у боротьбі зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності.

Ключові слова: злочини проти прав інтелектуальної власності, злочинність у сфері інтелектуальної власності, міжнародний досвід боротьби зі злочинністю.

В статье исследуется опыт Соединенных Штатов Америки, Великобритании и Российской Федерации в борьбе с преступностью в сфере интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: преступления против прав интеллектуальной собственности, преступность в сфере интеллектуальной собственности, международный опыт борьбы с преступностью.

In this article the international experience of the United States, Great Britain and Russia in fighting intellectual property crime were examined.

Key words: crime against intellectual property rights, international experience in fighting crime.

Вступ. Комплексній розробці заходів запобігання злочинності у сфері інтелектуальної власності в Україні сприятиме дослідження міжнародного досвіду боротьби з цим явищем суспільного буття. Передові країни світу, усвідомлюючи значення інтелектуальної власності для постіндустріальної економіки та безпеки держави, виробили дієві стратегії протидії поширенню контрафактної продукції як на внутрішньому ринку, так і на міжнародній арені. У результаті такої науково обґрунтованої політики зазначеним державам вдалося знизити рівень злочинності у сфері інтелектуальної власності та створити позитивну практику правоохоронних органів у боротьбі з нею. Але у зв'язку з науково-технічним прогресом, який призвів до динамічного розвит-

ку норм права інтелектуальної власності, а також поширення правового захисту на нові об'єкти творчої діяльності, такі стратегії протидії вимагають постійної адаптації до змін законодавства, і тому постійно вдосконалюються та розширюють сферу своєї дії.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз системи заходів протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності в зарубіжних країнах, які мають значні досягнення в боротьбі із цим різновидом злочинності. Для виконання поставленого наукового завдання, на наш погляд, потрібно дослідити досвід Великої Британії, Сполучених Штатів Америки та Російської Федерації.

Результати дослідження. *Велика Британія* є однією з перших країн, в яких на загальнодержавному рівні було визнано необхідність системної боротьби зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності (Intellectual Property Crime). Так, у 2004 році урядом було прийнято «Національну стратегію боротьби зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності» (National IP Crime Strategy) [1]. Ця стратегія проголошувала новий підхід до боротьби зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності, заснований на широкій взаємодії уряду, правоохоронних органів, громадських організацій та промислових груп. Таким чином, була створена певна «мережа» (enforcement network) суб'єктів протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності з чітким розподілом завдань. За таких умов правоохоронні органи у своїй діяльності повинні спиратися на експертну інформацію, що надходить від усіх інших суб'єктів та належним чином аналізується і систематизується.

Із цією метою у 2004 році була створена спеціальна Група протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності (Intellectual Property Crime Group) [2], яка стала підрозділом британського Відомства з інтелектуальної власності (Intellectual Property Office). Головними завданнями Групи є такі: розробка більш системного підходу до протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності; координація зусиль уряду, правоохоронних органів, промисловості і громадських організацій для визначення єдиної стратегії і спільних дій; визначення існуючих загроз і конкретної шкоди, яка завдається суспільству цим видом злочинності; проведення точного виміру стану злочинності у сфері інтелектуальної власності та підготовка щорічних інформаційно-аналітичних доповідей; підтримка системи підготовки працівників правоохоронних органів для боротьби зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності й розповсюдження передового досвіду у цій сфері; підвищення інформованості споживачів про небезпеку підроблених товарів.

У серпні 2011 року була прийнята нова стратегія (The UK IP Crime Strategy 2011) [3], яка значно розширила сферу дії попередньої. У цій стратегії визначаються нові напрямки протидії, пов'язані з розвитком новітніх технологій, зокрема боротьба з піратством в мережі Інтернет, проведення роботи з підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів, поширення інформації про нові форми підробок та вироблення нових способів захисту продукції від контрафакції, створення урядових програм для вирішення конкретних завдань, які з'являються в поточній діяльності. Важлива роль Стратегією покладається на уряд, який повинен забезпечити розробку та прийняття нормативно-правових актів, що сприяли б роботі правоохоронних органів та розширили б їх повноваження, а також сприяли міжнародній співпраці.

Виятково важливу роль у формуванні завдань відносно протидії досліджуваної злочинності мають щорічні Доповіді про стан злочинності, які готуються Групою протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності. Остання Доповідь (The annual IP Crime Report 2012/2013) була оприлюднена 29 липня 2013 року [4]. Вона визначає масштаб і розповсюдженість злочинності у сфері інтелектуальної власності на національному й регіональному рівнях, спираючись на інформацію правоохоронних органів, недержавних організацій, у тому числі організації захисту прав споживачів, спеціальних підрозділів бізнес-структур, органів стандартизації (trading standards authorities), а також власних розслідувань Групи. Окрім характеристики економічних втрат, у Доповіді відображається загроза від підробленої продукції (ліки, продукти харчування, алкоголь, електротовари тощо) для життя і здоров'я населення. Нововведенням є встановлення зв'язків між злочинністю у сфері інтелектуальної власності й іншими видами злочинів, у тому числі тероризмом. У документі показуються методи дистрибуції контрафакції, як виробленої в

країні, так і ввезеної з інших країн. Підкреслена новітня тенденція розповсюдження контрафактних товарів через мережу Інтернет.

Група створює також низку інформаційних продуктів для правовласників і споживачів, які дозволяють розширити інформованість громадськості про прояви, суспільну небезпечність злочинів проти прав інтелектуальної власності й запобігти ризиків стати жертвою таких злочинів. До них належать «The Supply Chain Toolkit» – видання для підприємців про захист інтелектуальної власності від злочинних посягань, збереження нематеріальних активів підприємств і застереження проти залучення до злочинної діяльності [5]. Інший приклад – видання під назвою «Захистити інтелектуальну власність на робочому місці» («IP Crime in the Working Place»), де розглядаються варіанти неумисного порушення прав інтелектуальної власності працівниками офісів, навчальних закладів, власниками розважальних закладів.

Інтелектуальна власність у *Сполучених Штатах Америки* є однією з найважливіших сфер економіки. На території США знаходяться одні з найбільших у світі інноваційних компаній, продукція яких експортується по всьому світу. За даними департаменту торгівлі, в 2010 році у сфері виробництва інтелектуальної власності було зайнято більш ніж 27 мільйонів працівників (одна шоста всіх робочих місць у США). Прибутки цієї сфери приносять третину внутрішнього валового продукту США [6]. Наведені дані пояснюють особливу увагу уряду до проблем боротьби зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності. Проблема контрафакту та піратства на політичному рівні вже давно вийшла за межі виключно питань економіки. Кримінально-правовий захист інтелектуальної власності відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки США на міжнародній арені, а також у забезпеченні охорони життя та здоров'я споживачів.

Визнаючи серйозність загрози злочинності у сфері інтелектуальної власності, Конгрес, Адміністрація та Міністерство юстиції взяли курс на зміцнення захисту інтелектуальної власності всередині країни й за кордоном. Так, протягом останніх п'яти років Конгрес прийняв кілька великих законодавчих актів щодо розширення повноважень органів кримінального переслідування в боротьбі з досліджуваною злочинністю, підвищення кримінальної відповідальності за окремі види злочинів, пов'язаних із незаконним використанням торгової марки, тяжким порушенням авторських прав, економічним шпигунством, підробленням ліків та контрафактними військовими товарами й послугами [7, с. 3-4].

Конгресом у 2008 році було створено Управління координації захисту інтелектуальної власності (Intellectual Property Enforcement Coordinator (IPEC) при Адміністрації Президента. На цей орган покладається завдання вироблення єдиного цілісного підходу до протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності та об'єднання зусиль органів державної влади в цій сфері [8]. Управління також взаємодіє з урядами інших держав, досліджує й узагальнює напрацювання у сфері захисту інтелектуальної власності за кордоном та звітує про роботу зарубіжних правоохоронних органів щодо припинення злочинних порушень інтелектуальних прав національних виробників.

У зв'язку зі збільшенням кількості злочинів проти прав інтелектуальної власності в середині країни та за кордоном Генеральним прокурором у 2010 році була створена Оперативна група з інтелектуальної власності (Task Force on Intellectual Property) [9], до якої входять старші посадовці Міністерства юстиції, а очільником є один із заступників Генерального прокурора. Оперативна група зосереджена на зміцненні зусиль у боротьбі зі злочинами проти інтелектуальної власності через тісну взаємодію з державними та місцевими органами державної влади, а також міжнародними партнерами. Група тісно взаємодіє з Управлінням координації захисту інтелектуальної власності, надає рекомендації щодо вдосконалення кримінально-правового захисту інтелектуальної власності.

При Міністерстві юстиції створено Відділ комп'ютерної злочинності та злочинності у сфері інтелектуальної власності (Criminal Division's Computer Crime and Intellectual Property Section (CCIPS) [10], до якого входить команда спеціально підготовлених фахівців (прокурорів, слідчих, експертів). Відділ відповідає за реалізацію державної стратегії протидії кіберзлочинності та зло-

чинності у сфері інтелектуальної власності в усьому світі, проводить наукові дослідження, надає правові, технічні, оперативні та інші рекомендації, надає допомогу під час вирішення складних питань, що виникають у слідчій практиці, коментує законодавство та бере участь у міжнародних заходах із боротьби зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності. Відділ займається підвищенням кваліфікації працівників правоохоронних органів у сфері кримінального переслідування за злочини проти інтелектуальної власності, а також професійною підготовкою кадрів прокуратури в кожному штаті. Однією з форм роботи також є написання й видання методичних посібників та статей про розслідування злочинів у сфері інтелектуальної власності.

Незважаючи на значні досягнення у боротьбі зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності, влада має також і політичні поразки. Так, не знайшов своєї підтримки у Конгресі законопроект «Акт про припинення онлайн-піратства» (Stop Online Piracy Act (SOPA) або H.R. 3261), який був поданий до Палати Представників 26 жовтня 2011 року Ламаром Сміттом. Законопроект передбачав розширення повноважень американських правоохоронних органів і правовласників у боротьбі з нелегальним контентом у мережі Інтернет, торгівлею інтелектуальною власністю та контрафактом. Але законопроект зустрів масовий супротив громадськості та був відкладений на невизначений строк.

Відповідно до законопроекту, будь-який учасник діяльності в мережі Інтернет (починаючи з провайдерів, пошукових систем і навіть рекламодавців) зобов'язаний фактично за будь-якою вимогою правовласника припинити надання послуг ресурсу, обвинуваченому в піратстві, і будь-яку взаємодію із цим суб'єктом (наприклад, закрити канал оплати контенту, призупинити рекламний контракт, обмежити дію платіжної системи, виключити сайт із пошукової видачі, видалити посилання на сайт, повністю заблокувати сайт для відвідування, заборонити платіжним системам проводити платежі на користь сервісів); інакше будь-який із прямих чи непрямих контрагентів обвинуваченого сайту буде розцінюватися як його співучасник.

Законопроект оголошує злочином несанкціоноване потокове мовлення чи інше поширення захищеного авторським правом контенту із встановленням винному максимального покарання у вигляді позбавлення волі на термін до 5 років (при встановленні факту розповсюдження хоча б 10 музичних або відеозаписів за 6 місяців). При цьому імунітетом від судового переслідування наділяються всі інтернет-компанії, які добровільно й за власною ініціативою взяли на себе які-небудь заходи проти інтернет-сервісів, що займаються розповсюдженням захищеного контенту, при одночасному взятті цими компаніями відповідальності за шкоду, завдану ними власникам сайтів, звинуваченим у нелегальному поширенні контенту.

Прихильники законопроекту заявляють, що він необхідний для збереження прибутків організацій, робочих місць і захисту інтелектуальної власності у відповідних галузях (фільми, музика, програмне забезпечення тощо); особливо наголошується, що він допоможе ефективно боротися із сервісами, розташованими за межами США, поза їх юрисдикцією.

Отже, виходячи з вищезазначеного, можна побачити, що проблема злочинності у сфері інтелектуальної власності є важливою для США і знаходиться під постійним наглядом Конгресу, Президента та Міністерства юстиції. Державна політика боротьби з досліджуваною злочинністю полягає у професійній спеціалізації працівників правоохоронних органів щодо виявлення та розслідування злочинів проти інтелектуальної власності, координації роботи державних органів у цій сфері, а також у міжнародній взаємодії та допомозі.

Що стосується **Російській Федерації**, то боротьба зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності була значно активізована прийняттям Федерального закону Російської Федерації від 2 липня 2013 року № 187-ФЗ «Про внесення змін до окремих законодавчих актів Російської Федерації про питання захисту інтелектуальних прав в інформаційно-телекомунікаційних мережах» [11]. Закон, що набрав чинності 1 серпня 2013 року, надає можливість блокування інтернет-ресурсів у досудовому порядку, якщо цей ресурс було звинувачено правовласником у розміщенні нелегального контенту.

Для блокування сайту, який підозрюється в порушенні інтелектуальних прав, правовласнику буде потрібен судовий акт, з яким він може звернутися до регулятора – Роскомнагляду. Далі

регулятор повинен у триденний термін визначити хостинг-провайдера і направити йому повідомлення про видалення інформації. Якщо вимогу Роскомнагляду не буде виконано, то доступ до ресурсу буде обмежено. Закон допускає блокування інтернет-сайту як за IP-адресою, так і за URL – за окремою сторінкою. Правовласник повинен звернутися до суду з моменту прийняття рішення про блокування того чи іншого ресурсу. Якщо заявник не зробить це вчасно або ж отримує відмову в задоволенні позову, то організація або громадянин, чий інтерес було порушено блокуванням контенту, зможе вимагати відшкодування збитків.

Великі російські та міжнародні інтернет-компанії, що працюють у Росії, вимагають переглянути закон, враховуючи інтереси інтернет-галузі. Серед негативних наслідків називали ризики, пов'язані із судовими помилками, що може призвести до погіршення інвестиційного клімату і переходу російських інтернет-компаній до іноземних юрисдикцій. Також інтернет-компанії вважають, що Закон не сприятиме боротьбі з піратством, але може ускладнити роботу засобів масової інформації в Інтернеті та надасть можливості для недобросовісної конкуренції. Тим паче, сучасні технології дозволяють пірагам за необхідності обходити блокування. До вимоги приєдналися компанії Google в Росії, фонд Wikimedia, компанії «Яндекс», Mail.ru Group, Об'єднана компанія «Афіша – Рамблер – СУП», Ozon.ru, хостинг-провайдери Ru-Center і «Хостинг-Центр», а також фонд сприяння розвитку технологій та інфраструктури Інтернету, Російська Асоціація електронних комунікацій та Асоціація інтернет-видавців [12].

Що стосується наслідків дії «антипіратського закону», то з моменту вступу закону в силу станом на 1 жовтня 2013 року всього було подано 54 такі скарги. У 46 випадках ці скарги призводили до того, що піратський контент добровільно видалявся адміністрацією інтернет-сайтів на вимогу правовласників [13]. Глава Мінкомзв'язку Микола Нікіфоров заявив, що зазначений закон став стимулом для придбання легального контенту. Прибуток російських компаній зріс на 30% [14].

Висновки. Таким чином, міжнародний досвід свідчить про необхідність комплексного підходу до боротьби зі злочинністю у сфері інтелектуальної власності, а також широкої взаємодії громадськості, виробників інтелектуальної продукції та правоохоронних органів. Важливе місце у практиці протидії також посідає високий рівень професійної підготовки працівників правоохоронних органів, проведення наукових досліджень щодо злочинності у сфері інтелектуальної власності, розробка технічних заходів виявлення досліджуваних злочинів та осіб, що їх учинили, фіксації доказів, які будуть використані під час обвинувачення. Проведене дослідження підтверджує тезу про те, що чим краще захищені виключні майнові та немайнові права правовласників у державі, тим більше прибутку приносить національна інтелектуальна продукція.

Список використаних джерел:

1. National IP Crime Strategy // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ipo.gov.uk/ipcrimestrategy.pdf>.
2. Intellectual property crime group // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ipo.gov.uk/ipenforce-group>.
3. The UK IP Crime Strategy 2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ipo.gov.uk/ipcrimestrategy2011.pdf>.
4. The annual IP Crime Report 2012/2013 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ipo.gov.uk/ipcreport12.pdf>.
5. The Supple Chain Toolkit // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ipo.gov.uk/ipctoolkit.pdf>.
6. Intellectual Property and the U.S. Economy: Industries in Focus at vi-vii (March 2012) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.esa.doc.gov/sites/default/files/reports/documents/ipandtheuseconomyindustriesinfocus.pdf>.
7. Prosecuting Intellectual Property Crimes: Fourth Edition / U.S. Department of Justice Executive Office. 2013.
8. Office of the U.S. Intellectual Property Enforcement Coordinator // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.whitehouse.gov/omb/intellectualproperty>.
9. The Department of Justice Task Force on Intellectual Property is part of a Department-wide

initiative to confront the growing number of domestic and international intellectual property (IP) crimes // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.justice.gov/dag/iptaskforce/>.

10. The Computer Crime and Intellectual Property Section (CCIPS) is responsible for implementing the Department's national strategies in combating computer and intellectual property crimes worldwide // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.justice.gov/criminal/cybercrime/>.

11. «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации по вопросам защиты интеллектуальных прав в информационно-телекоммуникационных сетях» : Федеральный закон Российской Федерации от 2 июля 2013 г. № 187-ФЗ // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rg.ru/2013/07/10/pravo-internet-dok.html>.

12. «Антипиратский закон» вступает в силу в России // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.golos-ameriki.ru/content/ro-russia-antipiracy-legislation/1713658.html>.

13. Чиновники отклонили петицию об отмене «антипиратского» закона // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lenta.ru/news/2013/10/14/piracy/>.

14. Антипиратский закон увеличил продажи контента на 30% / Минкомсвязи РФ // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://mir24.tv/news/hi-tech/9681681>.

